

DOI: <https://doi.org/10.31318/2786-8877.8.2025.355547>

УДК 78.071.2Венедиктов:78.03(477)(045)

ЛЕТИЧЕВСЬКА О. М.

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Національної академії наук України; кандидат мистецтвознавства, науковий співробітник відділу музикознавства та етномузикології (Київ, Україна).

Letychevska, Oksana. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, National Academy of Sciences of Ukraine; Candidate of Art Studies (PhD), Research Fellow at the Department of Music Studies and Ethnomusicology (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6103-7072>

ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОЇ ПОСТАТІ ЛЕВА ВЕНЕДИКТОВА В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

THE SIGNIFICANCE OF LEV VENEDYKTOV'S CREATIVE PERSONALITY IN UKRAINIAN MUSIC ART DEVELOPMENT

У 2024 році ми відзначаємо 100-річчя видатного музиканта, хорового диригента, педагога, музичного діяча Героя України Лева Миколайовича Венедиктова. 60 років свого творчого життя він віддав роботі в Національному академічному театрі опери та балету України, де працював хормейстером, головним хормейстером, диригентом, директором театру, і Національній музичній академії України, у якій він був викладачем, професором, завідувачем кафедри диригування. До цього ще варто додати його роботу диригентом художнім керівником Ансамблю Київського військового округу¹.

¹ Сучасна назва: Заслужений (від 1993 року) академічний (від 2009) ансамбль пісні і танцю Збройних Сил України.

Творчий доробок Л. Венедиктова вимірюється десятками оперних вистав і концертних програм, аншлагами на рідній кийвській сцені й надзвичайним успіхом під час зарубіжних гастролей, а в педагогічній сфері — кількома генераціями високопрофесійних хорових диригентів, які тепер працюють із хоровими колективами різного виконавського профілю.

Ще за життя Лева Миколайовича його постать була оповита аурую легендарності. Він був визнаним авторитетом, метром, до думки якого дослухалися й у якого питали поради навіть зрілі музиканти. Енциклопедична обізнаність Л. Венедиктова в музичному репертуарі вражала, а в глибині виконавського осмислення хорової та оперної творчості йому, вочевидь, не було рівних серед сучасників.

За словами Євгена Савчука, у класі Л. Венедиктова:

... навчання відбувалося на тому матеріалі, який було опановано власними руками, вухами, серцем, розумом, на партитурах, перевірених роботою з хором, сценою і публікою¹.

Відомо також, що власний виконавський досвід Лева Миколайовича, особливо в молоді роки, формувався в тісній співпраці з провідними музикантами: він переймав від них досвід і традиції виконавської майстерності. Під час хорових репетицій, занять зі студентами, а також у численних інтерв'ю Лев Миколайович постійно згадував і розповідав про диригентів Натана Рахліна, Веніаміна Тольбу, Костянтина Симеонова, хормейстерів Костянтина Пігрова, Дмитра Загрецького та інших майстрів, з якими його поєднала творча доля.

У навчанні та прищепленні молодим музикантам найвищих стандартів виконавської майстерності він, безперечно, вбачав свою життєву місію. Збереження пам'яті про видатних музикантів минулого вважав надзвичайно важливим,

¹ Інтерв'ю з Євгеном Савчуком записала Оксана Летичевська. *Особистий архів О. Летичевської.*

а на пошану своїх учителів — засновників хорової кафедри Київської консерваторії Григорія Верьовки й Елеонори Скрипчинської — створив за власні кошти експозицію у своєму класі.

На посаді завідувача кафедри диригування Лев Михайлович сприяв розкриттю творчих можливостей студентів і педагогів, опікувався мистецьким взаємообміном між Київською консерваторією та іншими навчальними закладами України й республік колишнього СРСР.

Найголовнішою і найважливішою справою життя Л. Венедиктова була його робота з хором Національної опери України, незмінним керівником якого він залишався протягом майже сорока років. Без перебільшення можна стверджувати, що це був унікальний хоровий колектив як у масштабах колишнього Радянського Союзу, так, імовірно, й у світовому контексті. Про це свідчать спогади сучасників, а також збережені в архіві театру відгуки й публікації, якими супроводжувалися нечисленні закордонні виїзди театру в добу «залізної зависи» та пізніші тріумфальні гастролі періоду Незалежності України.

Починаючи від голосового складу й завершуючи дивовижними ефектами виконавського нюансування, хор Л. Венедиктова був найповнішим утіленням того, яким має бути оперний хор: повноцінним, а у окремих моментах і визначальним складником музичної драми та водночас неповторним виконавським феноменом, створеним талантом, працею і самою особистістю унікального Майстра.

Концепція оперного хору Л. Венедиктова ґрунтувалася на глибокому розумінні природи оперного мистецтва, композиторського стилю, практики відтворення драматичної дії засобами музичної виражальності. Він прекрасно знав і переконливо реалізовував широкі можливості хорового звучання в оперному синтезі. Так само він розумів природу оперного вокалу: постійно спостерігаючи й аналізуючи творчість видатних співаків, він умів давати цінні

поради солістам театру, які до нього зверталися й високо цінували його думку.

Л. Венедиктов досконало знав оркестр, і його оперна диригентська практика, якби він її продовжував, безумовно, могла б привести його до найвищих досягнень і в цій галузі. Він добре орієнтувався в законах сценічної дії та оперної мізансцени, тому не тільки консультував режисерів, а й одного разу сам здійснив постановку оперної вистави під час закордонних гастролей.

Хоча період роботи Л. Венедиктова на посаді директора театру (1986–1991) був відносно нетривалим, він виявився надзвичайно показовим. Оперний театр поставав для нього не лише простором реалізації виконавських амбіцій, а й цілісним організмом, у якому діяльність кожного підрозділу тісно пов'язана з роботою всіх інших. Він сприймав театр як спільний дім для всіх, хто в ньому працює і творить. І сьогодні, переступаючи поріг Національної опери України, можна побачити плоди діяльності митця. Саме на посаді директора Лев Миколайович, завдяки своїй енергії та організаторським здібностям, зумів урятувати складну ситуацію й довести до завершення багатостраждальний ремонт театрального приміщення, подбавши і про встановлення нового органу, і про оновлення глядацької зали, і про численні інші важливі умови — як для відвідувачів театру, так і для його працівників.

Характеристика творчої постаті Л. Венедиктова як хорового диригента, знавця оперного мистецтва й педагога буде неповною без осягнення масштабу його особистості. Він був людиною високої культури і справжньої «аристократичності» поведінки, вимогливим і безкомпромісним у мистецтві й водночас демократичним і щирим у спілкуванні. Мав гострий розум та енциклопедичну обізнаність, цікавився усім і знаходив підхід до кожного. А ще мав неабияке почуття гумору, про яке згадує кожен, кому пощастило спілкуватися з Левом Миколайовичем.

Без перебільшення можна сказати, що постать Л. Венедиктова уособлює епоху в розвитку українського оперного і хорового мистецтва. Його діяльність не просто мала великий вплив, а й протягом десятиліть у багатьох аспектах формувала обличчя нашого головного оперного театру — Національної опери України, виявляючи особливості в кожному з непростих періодів у житті нашої країни, і театру разом із нею, у складному історичному шляху. За багаторічну педагогічну діяльність Л. Венедиктов підготував кілька поколінь високопрофесійних музикантів, здійснив значний внесок у розвиток української диригентсько-хорової школи.

Список використаної літератури

1. Летичевська О. М. Хорове виконавство в оперній виставі: творчість Л. М. Венедиктова : монографія. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2018, 230 с.
2. Станішевський Ю. О. Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Шевченка: історія і сучасність. Київ : Муз. Україна, 2002. 736 с.
3. Степанченко Г. В. Професія — диригент хору (Творчий досвід Л. М. Венедиктова як диригента і хормейстера). *Музична україністика: сучасний вимір*. Київ, 2005. Вип. 1. С. 136–142.
4. Туркевич В. Д. Лев Венедиктов: «Справжнє творче життя — то повноводна ріка...». Творчий нарис / Нац. опера України. Київ, 2009. 24 с.